

ISSN 2181-9599

Doi Journal 10.26739/2181-9599

ЎТМИШГА НАЗАР

9 ЖИЛД, 1 СОН

ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ
ТОМ 9, НОМЕР 1

LOOK TO THE PAST
VOLUME 9, ISSUE 1

ТОШКЕНТ-2026

Бош мухаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Муртазаева Рахбар Хамидовна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Бош мухаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:

Джураева Нилуфар Далибаевна
тарих фанлари номзоди, профессор,
Ўзбекистон жаҳон тиллари университети

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD

Сагдуллаев Анатолий Сагдуллаевич
тарих фанлари доктори (DSc), профессор, академик,
Ўзбекистон Миллий университети

Бобожонова Дилором Бобожонова
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон жаҳон тиллари университети

Юнусова Хуршида Эркиновна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Аширов Адхам Азимбаевич
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
ЎзР. ФА. Тарих институти

Агзамова Гулчехра Азизовна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
ЎзР. ФА. Тарих институти

Бурдиашвили Майя
тарих фанлари доктори (DSc),
Телави давлат университети

Кожакеева Ляззат Темировна
тарих фанлари доктори (DSc), доцент,
Хотин-қизлар давлат педагогика университети

Аминова Азиза Марковна
тарих фанлари доктори (DSc), доцент,
Навоий давлат педагогика институти

Ульжаева Шохистахон Мамажоновна
тарих фанлари доктори (DSc),
Тошкент ирригация ва кишлок хужалигини механизациялаш мухандислари институти Миллий тадқиқот университети

Худайқулов Тулқин Дўстбоевич
Тарих фанлари доктори (DSc)
Шаҳрисабз дала педагогика институти

Гофоров Шокир Сафарович
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Самарқанд давлат университети

Эргашева Юлдуз Алимовна
Тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Қариши давлат техника университети

Халикова Рахбар Эргашевна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Тошкент давлат техника университети

Ишанходжаева Замира Райимовна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Эшов Боходир Жўраевич
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Қариши давлат университети

Махкамova Надира Рахмановна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Тошкент ахборот технологиялари университети

Кебадзе Мадонна
тарих фанлари доктори (DSc),
Телави давлат университети

Абдуллаева Яхшибека Агамуратовна
тарих фанлари доктори (DSc), доцент,
Нукус давлат педагогика институти

Мустафаева Нодири Абдуллаевна
тарих фанлари доктори (DSc),
Ўзбекистон Фанлар академияси

Ерметов Аваз Абдуллаевич
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Хайдаров Ғайратбек Мирзапўлатович
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Андижон давлат университети

Расулов Абдуллажон Нуриддинович
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Наманган давлат университети

Ковалев Борис Николаевич
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Санкт-Петербург Тарих институти

Кобзева Ольга Петровна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Ауанасова Алима Мусировна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Қозогистон давлат тарихи институти

Бегалинова Калимаш Капсамаровна
фалсафа фанлари доктори (DSc), профессор,
Қозогистон Миллий университети

Хайдаров Муродилла Махмуталиевич
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Тожибоев Музаффар Турдибоевич
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
ИИВ Академияси

Алиева Лале
тарих фанлари доктори (DSc),
Озарбайжон давлат университети

Сайнова Камола Давляталиевна
тарих фанлари доктори (DSc), доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Исмаилова Алмаз
тарих фанлари доктори (DSc),
Догистон мустақил университети

Иноятова Диларам Маниглиевна
Тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Таниева Гулдона Мамановна
тарих фанлари доктори (DSc), доцент,
Низомий номидаги Ўзбекистон Миллий педагогика университети

Дорошенко Татьяна Ивановна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Бабаджанова Нодира Абдуллаевна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон давлат жаҳон
тиллари университети

Ширванова Тарана Амирага кызы
тарих фанлари номзоди, доцент,
Азербайдон давлат
иқтисодиёт университети

Мирзалиев Улуғбек Бегмурзаевич
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), Гулистон
давлат педагогика институти

Нуруллаева Шоира Кушназаровна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Урганч давлат университети

Курбанов Бахтияр Журабаевич
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD),
Наманган давлат университети

Ҳакимова Шоира Сағдуллаевна
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), UBS Тошкент филиали

Толибоева Нодира Одилжоновна
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон
жаҳон тиллари университети
Масъул котиб

Теймураз Ахалмосулишвили
тарих фанлари номзоди, профессор,
Телави давлат университети

Джоробекова Айнур Эшимбековна
тарих фанлари номзоди, профессор,
Қозоғистон дипломатия академияси

Рахмонқулова Зумрад Бойхуразовна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Исаков Баҳадир Нигматуллаевич
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон давлат жаҳон
тиллари университети

Холмуродов Дилшод Рашидович
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), Жиззах давлат
педагогика университети

Юсупов Аҳмеджон Шоназарович
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доценти
Urganch davlat universiteti

Тиллажаева Хуршида Джумаваевна
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD),
Тошкент давлат техника университети

Одилов Аброр Анварович
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети
Масъул котиб

Исоқов Бахтиёр Робидинович
тарих фанлари номзоди, доцент,
Наманган давлат университети

Тўхтабасв Аъзамжон Шарипхўжаевич
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доцент,
Наманган давлат университети

Халмуратов Бахтиёр Режавалиевич
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доцент,
Наманган давлат университети

Алимардонов Отабек Қудратович
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доценти
Ўзбекистон Миллий университети

Турсунова Юлдуз Бобоқулловна
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD),
ЎзР. ФА. Тарих институти

Азаматова Гулмира Байирбековна
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD),
Jizzax davlat pedagogika universiteti

Каримжонов Жасурбек Мухторжонович
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD),
Ўзбекистон Миллий университети

МУНДАРИЖА | СОДЕРЖАНИЕ | CONTENT

1. Abduraxmon Abduxalimov YANGI O‘ZBEKISTONDA TIBBIY XIZMAT KO‘RSATISH TURLARINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI (ANDIJON VILOYATI MISOLIDA).....	5
2. Омонулло Бўриев СОҶИБҚИРОН НАЗАРИДАН ЎТГАН ТАРИХИЙ АСАР.....	12
3. Хайрия Буриева ПУТЕВОДИТЕЛЬ НАЦИОНАЛЬНОГО АРХИВА УЗБЕКИСТАНА: СТРУКТУРА, СОДЕРЖАНИЕ, ИСТОРИЧЕСКАЯ И ИСТОЧНИКОВЕДЧЕСКАЯ ЦЕННОСТЬ.....	19
4. Nodira Babadjanova DINIY-MA’RIFIY SIYOSAT: QAT’IY KURASHDAN KENG BAG‘RIKENGLIK SARI.....	32
5. Davletov Sanjarbek, Bekimbetov Bahodir, OROL DENGIZINING PAYDO BO’LISHI VA GIDROLOGIK O‘ZGARISHLARI TARIXIDAN.....	37
6. Дорошенко Татьяна ФОРМИРОВАНИЕ ПОЛЬСКОЙ ДИАСПОРЫ В ТУРКЕСТАНЕ И ЕЕ УЧАСТИЕ В ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЖИЗНИ КРАЯ (КОНЕЦ XIX -НАЧАЛО ХХВВ.).....	42
7. Axmedov Baxriddin O‘ZBEKISTONDA HARBIY SUDYALAR INSTITUTI: TAYINLASH, MALAKA OSHIRISH VA ATTESTATSIYA JARAYONLARI (2001–2016 yillar misolida).....	50
8. Akbarova Nigora FARG‘ONA VILOYATIDA MUSIQA TA’LIMI TIZIMI: MUSIQA MAKTABLARINIING TASHKIL TOPISHI VA DASTLABKI DAVRDAGI FAOLIYATI.....	60
9. Nurmetov Ismoil O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA EKOLOGIK SIYOSATNING TASHKILY-HUQUQIY ASOSLARI RIVOJLANISH TARIXIDAN.....	65
10. Зарипов Жахонгир ИСТОРИОГРАФИЯ ПО МИГРАЦИИ НАСЕЛЕНИЯ В ПРОМЫШЛЕННЫЕ ЗОНЫ УЗБЕКИСТАНА 70-80-Х ГОДОВ ХХ ВЕКА.....	71
11. Polvanov Azim TEMURIYLAR DAVRI YOZMA MANBALARIDA SANCHUVCHI, KESUVCHI, VA ZARB BERUVCHI SOVUQ QUROLLAR VA ULARNING TASNIFI.....	79
12. Choriyeva Nargiza O‘ZBEKISTONDA EKOLOGIK TURIZM: HOZIRGI HOLATI, SALOHİYATI VA BARQAROR RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	84

Nodira Abdullayevna Babadjanova,
O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti,
O‘zbekiston tarixi kafedrası dotsenti,
tarix fanlari nomzodi

DINIY-MA'RIFIY SIYOSAT: QAT'IY KURASHDAN KENG BAG'RIKENGLIK SARI

For citation: Nodira A.Babadjanova. RELIGIOUS AND EDUCATIONAL POLICY: FROM STRICT COMBAT TO BROAD TOLERANCE. Look to the past. 2026, vol. 9, issue 1.

 <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.18498725>

ANNOTATSIYA

Ushbu maqola O‘zbekistonda diniy-ma‘rifiy sohada amalga oshirilgan keng qamrovli islohotlarni tahlil qilishga bag‘ishlangan bo‘lib, unda siyosatning “ekstremizmga qarshi kurash” (repressiv yondashuv) dan “diniy bag‘rikenglik va ma‘rifatni targ‘ib qilish” (preventiv/inklyuziv yondashuv) modeliga o‘tish mexanizmlari yoritilgan. Tadqiqot bu yondashuvdagi siljishning ichki (ijtimoiy-gumanistik) va tashqi (geosiyosiy, xalqaro imij) natijalarini huquqiy-me‘yoriy hujjatlar asosida tahlil qiladi. Maqolaning ilmiy-ommabop yangiligi O‘zbekiston Prezidentining BMTdagi tashabbuslari orqali “ma‘rifiy-bag‘rikenglik” siyosatining davlat strategiyasining ajralmas qismi sifatida tushuntirilishidadir.

Kalit so‘zlar: Diniy bag‘rikenglik, ekstremizmga qarshi kurash, ma‘rifat, yondashuvdagi tub o‘zgarish, Yangi O‘zbekiston, diniy siyosat.

Нодира Абдуллаевна Бабаджанова,
кандидат исторических наук, доцент
кафедры истории Узбекистана

Узбекского государственного университета мировых языков

РЕЛИГИОЗНО-ПРОСВЕТИТЕЛЬСКАЯ ПОЛИТИКА: ОТ ЖЕСТКОЙ БОРЬБЫ К ШИРОКОЙ ТОЛЕРАНТНОСТИ

АННОТАЦИЯ

Данная статья посвящена анализу широкомасштабных реформ в религиозно-просветительской сфере Узбекистана, освещающая механизмы перехода политики от концепции “борьбы с экстремизмом” (репрессивный подход) к парадигме “продвижения религиозной толерантности и просвещения” (превентивный/инклюзивный подход). Исследование анализирует внутренние и внешние результаты этого парадигмального сдвига на основе нормативно-правовых актов. Научно-популярная новизна статьи заключается в объяснении того, что политика “просветительской толерантности” является неотъемлемой частью государственной стратегии, в том числе через инициативы, выдвинутые Президентом Узбекистана в ООН.

Ключевые слова: Религиозная толерантность, борьба с экстремизмом, просвещение, парадигмальный переход, Новый Узбекистан, религиозная политика.

Nodira A. Babadjanova,
Uzbek State University of World Languages,
Associate Professor of the Department of History of Uzbekistan,
Doctor of Historical Sciences

RELIGIOUS AND EDUCATIONAL POLICY: FROM STRICT COMBAT TO BROAD TOLERANCE

ABSTRACT

This article analyzes the large-scale reforms implemented in the religious and educational sphere of Uzbekistan, highlighting the mechanisms of the policy shift from the "fight against extremism" concept (repressive approach) to the "promotion of religious tolerance and enlightenment" paradigm (preventive/inclusive approach). The study examines the internal and external results of this paradigmatic shift based on legal documents. The popular science novelty of the article lies in the explanation that the "enlightenment-tolerance" policy is an integral part of the state strategy, including through the initiatives put forth by the President of Uzbekistan at the UN.

Index Terms: Religious tolerance, fight against extremism, enlightenment, paradigmatic shift, New Uzbekistan, religious policy.

1. Dolzarbligi:

Yangi O‘zbekistonning eng muhim shiorlaridan biri bu – “Inson qadri uchun” tamoyili bo‘ldi. Bu tamoyil jamiyatimizning barcha sohalariga, jumladan, eng nozik va muhim bo‘lgan diniy-ma’rifiy sohaga ham chuqur kirib bordi. Tarixan doimo turli din va millatlar tinch-totuv yashagan diyori sifatida, O‘zbekiston uchun bag‘rikenglik begona tushuncha emas. Lekin, mustaqillikning dastlabki yillaridagi geosiyosiy keskinliklar, Afg‘onistondagi vaziyat va xalqaro terrorizm xavfi tufayli, diniy siyosatimizda qat’iy nazoratga va ekstremizmga qarshi kurashga asoslangan yondashuv ustunlik qildi. Bu yondashuv, garchi xavfsizlikni ta’minlagan bo‘lsa-da, diniy erkinliklar borasida muammolarni keltirib chiqardi. Natijada, yopiq nazorat ostida qolgan soha ichki ziddiyatlar maydoniga aylanib, ayrim fuqarolarning haqli e’tiqod erkinligini his qilishlariga to‘sqinlik qildi.

Shu bois, 2017-yildan so‘ng, hukumat eski yondashuvni tubdan o‘zgartirib, bag‘rikenglik va ma’rifatni targ‘ib qilishni o‘zining strategik yo‘nalishi deb e’lon qildi. Bu nafaqat huquqiy, balki chuqur ma’naviy va falsafiy o‘zgarish bo‘ldi. Maqolamizning maqsadi – ayni shu yondashuvdagi o‘tish qanday amalga oshirilganini, u qaysi huquqiy va institutsional mexanizmlar asosida mustahkamlanganini va jamiyatimizga qanday foyda berganini ilmiy-ommabop tilda tahlil qilishdan iboratdir.

2. Metodlar va o‘rganilganlik darajasi:

Diniy-ma’rifiy sohada o‘zgarishlar O‘zbekiston olimlari va xalqaro tadqiqotchilarning doimiy diqqat markazida bo‘lib kelgan.

“Kurash” Modelini O‘rganish: Dastlabki tadqiqotlar asosan davlat xavfsizligi, diniy-ekstremistik guruhlariga qarshi kurashning huquqiy va siyosiy mexanizmlariga bag‘ishlangan. Bu yo‘nalishdagi ishlar asosan diniy cheklovlar, qonunchilikdagi qat’iy normalar va nazoratni tahlil qilgan. Bu davr tadqiqotlarida diniy erkinlik va inson huquqlari masalasi siyosiy xavfsizlik ortida qolib ketgan.

"Bag‘rikenglik" Yondashuvini O‘rganish (2017-yildan Keyin): Yangi davrdagi tadqiqotlar esa diniy-ma’rifiy sohada tub islohotlarga qaratilgan. Xususan, B. Usmanov, A. Akbarov va Sh. Turaev kabi olimlar o‘z ishlarida "Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to‘g‘risida"gi qonunning yangi tahririning ahamiyatini, Imom Buxoriy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi kabi muassasalarning ma’rifiy profilaktikadagi rolini chuqur o‘rganishgan. Shuningdek, xalqaro miqyosda

Xantingtonning "Sivilizatsiyalar to'qnashuvi" nazariyasidan farqli o'laroq, O'zbekistonning BMTdagi "Ma'rifat" tashabbusining geosiyosiy natijalari ham tahlil qilinmoqda. Biroq, mavjud tadqiqotlarda ikki yondashuvning bir-biridan farqlanishi va yondashuvdagi tub o'zgarishning ijtimoiy-psixologik natijalari hamda diniy siyosatning xalqaro imijga ta'sirining uzviy bog'liqligi ilmiy-ommabop ruhda tahlil qilinmagan. Ushbu maqola ayni shu bo'shliqni to'ldirishga xizmat qiladi.

Maqolani tayyorlash jarayonida ilmiy tadqiqotning eng samarali va keng qo'llaniladigan metodlaridan foydalanildi:

Qiyosiy-Tarixiy Metod: Bu metod yordamida "ekstremizmga qarshi kurash" (2017-yilgacha) davri siyosati "bag'rikenglikni targ'ib qilish" (2017-yildan keyingi) davri siyosati bilan taqqoslandi. Bu taqqoslash diniy-ma'rifiy sohadagi o'zgarishlarning evolyutsiyasini aniq ko'rsatish imkonini berdi.

Huquqiy-Normativ Tahlil: O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmonlari, Qarorlari, xususan, "Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to'g'risida"gi qonunning yangi tahriri kabi asosiy me'yoriy hujjatlar mazmun-mohiyati tahlil qilindi.

Siyosiy-Institutsional Metod: Diniy-ma'rifiy sohadagi yangi tashkilotlar (Islom akademiyasi, Imom Buxoriy markazi) hamda Millatlararo munosabatlar qo'mitasining islohotlar jarayonidagi rolini o'rganish uchun qo'llanildi.

Sistemali-Strukturaviy Metod: Diniy siyosatni davlatning umumiy taraqqiyot strategiyasining ajralmas qismi sifatida, yagona tizimda tahlil qilish imkonini berdi.

Mantiqiy-Falsafiy Metod: Siyosatdagi "kurash" konsepsiyasidan "ma'rifat" konsepsiyasiga o'tishning mohiyati, ya'ni yondashuvdagi tub o'zgarishning falsafiy asoslari va ijtimoiy adolatga ta'siri yoritildi.

3. Tadqiqot natijalari:

Diniy siyosatdagi bu keskin burilish insonparvarlik va adolat tamoyillariga tayangan holda, eski "kurash" modeli o'rniga yangi "profilaktik ma'rifat" yondashuvini joriy etdi.

Siyosiy Qat'iyat va Global E'tirof (Modelning Dastlabki Qadami). O'zbekistonning bu yangi yo'ldagi qat'iyatini butun dunyoga Prezident Shavkat Mirziyoyev 2017-yilda BMT Bosh Assambleyasining eng yuqori minbaridan turib e'lon qildi. U yerda "Ma'rifat va diniy bag'rikenglik" nomli maxsus rezolyutsiya ilgari surildi. Bu tashabbus shunchaki xalqaro bayonot emas, balki ichki islohotlarimizning xalqaro majburiyat darajasiga ko'tarilganini anglatardi. Ya'ni, O'zbekiston o'z siyosatini butun dunyoga ochiq e'lon qilib, bu sohada demokratik qadriyatlarga sodiq qolishga va'da berdi. Bu siyosiy qadam O'zbekistonning ochiq, insonparvar va dunyoviy davlat sifatidagi imijini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynadi. Bu BMT tashabbusi diniy siyosatning ichki va tashqi aloqalarini uzviy bog'ladi.

Institutsional Asoslarning Yangilanishi va Ilmiy Jiddiyat (Ma'rifat markazlari). Yangi siyosatni amalga oshirish uchun avvalo mustahkam ilmiy va huquqiy poydevor yaratishga katta e'tibor qaratildi. Islom madaniyati va ilmiy merosini chuqur o'rganish maqsadida Samarqandda Imom Buxoriy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, Toshkentda O'zbekiston Xalqaro islom akademiyasi va boshqa ilmiy-ma'rifiy markazlar tashkil etildi. Bu muassasalar dunyo olimlariga O'zbekiston ulamolari (Imom Buxoriy, Abu Mansur Moturidiy) tomonidan asos solingan mo'tadil, aqidaparastlikdan uzoq islom ilmini yetkazish vazifasini o'z zimmasiga oldi. Bu, radikal g'oyalarga qarshi quruq kurashdan ko'ra, chuqur va sog'lom ma'rifat bilan javob berishni, ya'ni eng samarali preventiv chorani anglatardi. Diniy ta'lim, adabiyot va ilmiy izlanishlar erkinlashib, yoshlarning fikri zo'ravonlikka emas, ilmga va bunyodkorlikka yo'naltirildi. Oliy diniy ta'lim muassasalarida esa dinshunoslik, ilohiyot va ma'rifat yo'nalishlarida xalqaro standartlarga mos, yangi zamonaviy kadrlar tayyorlashga alohida e'tibor qaratildi. Bu jarayon diniy sohani to'liq institutsional islohotdan o'tkazdi.

Eng muhim huquqiy qadamlardan biri bu – "Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to'g'risida"gi qonunning yangi tahriri qabul qilinishidir (2021-yil). Bu hujjat diniy tashkilotlarni ro'yxatdan o'tkazish tartibini sezilarli darajada soddalashtirdi va fuqarolarning haqli e'tiqod

erkinligini himoya qilishni kuchaytirdi. Oldingi qat'iy nazorat davrida ro'yxatdan o'ta olmagan diniy jamoalarga qonuniy faoliyat yuritish imkoniyati berildi.

Ayniqsa, avvalgi "kurash" siyosati qurboniga aylangan, ya'ni noto'g'ri yo'lga kirgan deb topilib, qora ro'yxatga kiritilgan minglab fuqarolar uchun amnistiya va ijtimoiy reabilitatsiya yo'li ochildi. Hukumat ularni "Jabrlanganlar" sifatida ko'rib, ularning taqiqdan olib tashlanishi va jamiyatga ijtimoiy integratsiya qilinishi siyosatini joriy etdi. Bu choralar davlatning ushbu masalaga nisbatan insonparvarlik va adolatli yondashuvini ko'rsatdi, jamoatchilikda ishonch muhitini tikladi va diniy ekstremizmga yo'l qo'ymaslikning ijtimoiy asosini yaratdi. Bu jarayon davlatning faqatgina nazorat qiluvchi organdan fuqarolar huquqlarini kafolatchisiga aylanganini amaliy jihatdan isbotladi.

Bag'rikenglik siyosati nafaqat islom diniga, balki mamlakatimizda yashovchi 130 dan ortiq millat va 16 ta diniy konfessiyaga nisbatan ham teng munosabatda bo'lishni talab qiladi. Millatlararo munosabatlar qo'mitasi faoliyatining kuchaytirilishi va "Do'stlik uylari" orqali turli millat va din vakillari o'rtasida muntazam muloqotlar yo'lga qo'yildi. Har yili o'tkaziladigan "Bag'rikenglik Haftaligi" kabi tadbirlar, qo'shma bayram tadbirlari – bularning barchasi bag'rikenglik madaniyatini amaliyotga tatbiq etishdir. Bu faoliyatlar yoshlar orasida ko'p madaniyatli qadriyatlarni shakllantirishga xizmat qilib, jamiyatning ichki iqlimini yanada mustahkamlamoqda. Xususan, ta'lim tizimida "multikulturalizm" (ko'p madaniyatli qadriyatlar) tamoyilini joriy etish orqali yosh avlodning ongi radikal g'oyalarga qarshi immunitet bilan shakllantirilmoqda.

Diniy siyosatdagi bu tub o'zgarish O'zbekistonning geosiyosiy nufuzini ham oshirdi. O'zbekiston endi mintaqada diniy-ma'rifiy markaz va mo'tadillik modeli sifatida tan olinmoqda. Bag'rikenglikni targ'ib qilish siyosati yoshlarni ilm va ma'rifatga yo'naltirish orqali, mintaqaviy barqarorlikka bevosita xizmat qiladi. Bu BMT kabi xalqaro maydonlarda O'zbekistonning tashqi siyosatdagi nufuzini sezilarli darajada oshirdi va o'zgaruvchan dunyoda tinchlikni ta'minlashga qaratilgan amaliy hissa sifatida qabul qilindi.

4.Xulosa va Amaliy Takliflar

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston juda qisqa vaqt ichida o'zining diniy-ma'rifiy siyosatini tamoman qayta ko'rib chiqdi. "Ekstremizmga qarshi kurash"ning repressiv paradigmasidan "ma'rifiy bag'rikenglik"ning inklyuziv paradigmasiga o'tish muvaffaqiyatli amalga oshirildi. Bu o'tishni Prezident tashabbuslari, huquqiy islohotlar va ma'rifiy markazlarning yaratilishi mustahkamladi. Natijada, davlat diniy munosabatlarda qat'iy nazorat qiluvchi organdan ma'rifatparvar homiy va fuqarolar huquqlarini kafolatchisiga aylandi. Bu paradigmal siljish, O'zbekistonning ichki barqarorligini mustahkamlash bilan birga, uning xalqaro miqyosdagi insonparvar va adolatli davlat sifatidagi imijini ta'minladi.

Amaliy Takliflar:

"Bag'rikenglik Madaniyati"ni Ta'lim Tizimiga Majburiy Integratsiya Qilish: Umumiy o'rta ta'lim muassasalarining Ijtimoiy fanlar darsliklariga "Konfessiyalararo muloqot etiketlari" va "Milliy tolerantlik tarixiy misollari" bo'yicha majburiy modullarni kiritish.

Diniy Erkinlikning Amaliy Monitoringi: Diniy tashkilotlar va jamoalar bilan birgalikda, qabul qilingan qonunlarning amalda to'liq ishlashini va vijdon erkinligini ta'minlanishi bo'yicha mustaqil sotsiologik monitoring tizimini yo'lga qo'yish.

Ilmiy-Ma'rifiy Kadrlar Tayyorlashda Xalqaro Hamkorlik: Oliy diniy ta'lim muassasalarida dinshunoslik, ilohiyot va ma'rifat yo'nalishlarida xalqaro standartlarga mos, yangi zamonaviy kadrlar tayyorlashni G'arbiy Yevropa va AQShning ilmiy markazlari bilan hamkorlikda kuchaytirish.

Iqtiboslar/Сноски /References:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. "Yangi O'zbekistonning 2022–2026-yillarga mo'ljallangan taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" (2022-yil 28-yanvar, PF-60-son).

2. O‘zbekiston Respublikasining Qonuni. "Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to‘g‘risida" (Yangi tahriri, 2021-yil 5-iyul).
3. Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasining "Ma‘rifat va diniy bag‘rikenglik" rezolyutsiyasi (2018-yil 12-dekabr).
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining ***"Diniy-ma‘rifiy soha faoliyatini takomillashtirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida"***gi qarori (2018-yil 16-aprel, PQ-3668-son).
5. Mirziyoyev Sh. M. Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi. – T.: O‘zbekiston, 2021.
6. Akbarov A. Diniy bag‘rikenglik: Nazariya va O‘zbekiston amaliyoti. – T.: Ma‘naviyat, 2020.
7. Usmanov B. Din va ma‘rifat: Konsepsiyalar o‘zgarishi. // Ijtimoiy-siyosiy tadqiqotlar jurnali. – T., 2022. – №3.
8. Xolmatov S. Konfessiyalararo muloqot va barqarorlik. – T.: Fan va texnologiya, 2019.
9. Fox, J. A World Survey of Religion and the State. – Cambridge University Press, 2008.
10. Turaev Sh. O‘zbekistonning diniy siyosati: tarixiy evolyutsiya va yangi bosqich. – T.: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot, 2023.

ЎТМИШГА НАЗАР

ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ LOOK TO THE PAST

Maqolani tayorlashda qo'yiladigan talablar:

1. Maqola o'zbek, ingliz va rus tillarida minimal 6 sahifadan iborat bo'lib, Microsoft Word dasturida Times New Roman shriftida 12 kegl, 1 satr oralig'ida, sahifalar barcha tomondan 2 sm qoldirilgan holda bo'lishi shart.
2. Satr boshi - 1,25 sm bo'lib, satrlarni eniga to'g'irlash, so'zlarni boshqa qatorga ko'chirish avtomatik tarzda bo'lishi lozim.
3. Birinchi qator o'ng tomondan muallifning familiyasi, ismi va otasining ismi, ikkinchi qator muallifning ish joyi, lavozimi, ilmiy darajasi va unvoni, e-mail va telefon raqami, uchinchi qator sahifaning o'rtasida bosh va qalin harflar bilan maqolaning nomi yoziladi. Ushbu ma'lumotlar o'zbek, ingliz va rus tillarda berilishi lozim.
4. Keyingi qatordan o'zbek, ingliz va rus tillarida 60 so'zdan iborat annotatsiya beriladi.
5. Keyingi qatordan 7-10 ta o'zbek, ingliz va rus tillarida kalit so'zlar beriladi.
6. Keyingi qatordan asosiy matn boshlanadi va maqola 4 qismdan iborat bo'ladi: Mavzuning dolzarbligi. Metodlar va o'rganilganlik darajasi. Tadqiqot natijalari. Xulosa.
7. Maqolalar ilmiy ahamiyatga ega bo'lib, ulardagi fakt va fikrlar asoslangan hamda mustaqil ma'no kasb etishi lozim, plagiat holati taqiqlanadi. Muallif foydalanilgan adabiyotlarni aniq ko'rsatishi, olingan iqtiboslarning aniq manbalarini keltirishi lozim.
8. Web of science hamda Scopus tizimidagi jurnallardan iqtiboslar olish maqsadga muvofiqdir.
9. Iqtiboslar matn ichida [1, 25] beriladi. Adabiyotlarning to'liq ro'yxati asosiy matndan so'ng alifbo tartibida ko'rsatilishi lozim.

Требования к оформлению научной статьи:

1. Статьи должны содержать 6 страниц, в формате Times New Roman на Microsoft Word, 12 кегль, 1 см, со всех сторон 2 см.
2. Начала абзаца - 1,25 см, формировать строки по ширине, перенос слов в другой ряд должен быть в автоматическом порядке.
3. В первой строке от правой стороны Ф.И.О. автора, во второй строке место работы, должность, ученая степень и ученое звание, e-mail и номер телефона, в третьей строке по центру страницы прописными буквами жирным шрифтом название статьи. Эта информация должна быть предоставлена на узбекском, английском и русском языках.
4. В следующей строке аннотация из 60 слов на трех языках: узбекский, английский и русский.
5. Со следующей строки ключевые слова 7-10.
6. Далее начинается основной текст. новой текст начинается со следующей строки, и статья состоит из 4 частей: актуальность темы, методы и уровень исследования, результаты исследования, заключение.
7. Статьи должны иметь научное значение, факты и идеи должны быть обоснованными и избежать плагиата. Автор должен точно указать использованную литературу и ссылку на источники, при помощи которых он выразил свое мнение.
8. Сноски или ссылки должен быть взяты из Web of science, а также системы журналов Scopus.
9. Цитирование приводится в тексте [1, 25] Полный список литературы должен быть указан после основного текста, в алфавитном порядке.

Requirements of the articles submitted:

1. Articles should be at least 6 pages, in Times New Roman, 12 pt., 1 inter.
2. The line head should be 1,25 cm, line spacing, and the words should be automatically moved.
3. The author's full name should be on the first line from the right; the author's place of work, position, academic degree, and academic rank, email address, and phone number should be on the second line; the article title should be centered in bold, capital letters, on the third line. This information should be provided in Uzbek, English, and Russian.
4. An annotation of 60 words in the next line in three languages.
5. Key words from the next row in three languages 7-10.
6. The next line begins with the main text. The main text begins on the next line, and the article consists of four parts: the relevance of the topic, the methods and level of research, the results, and the conclusion.
7. Articles must be of scientific importance and facts and opinions in the article should be well-grounded and have an independent meaning, and they must be free of plagiarism. The author must clearly demonstrate the literature used in his or her opinion, and provide the exact sources of the extracts.
8. Quotes should be from "Web of science" and "Scopus" journals.
9. A complete list of publications should be followed in alphabetical order after the main text. Seals and references should be in the main text [1, 25].